

22. Amerikan Transandantalizmi'ne 2000 Sonrası Amerikan Sinemasından Bakmak: *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) Filmlerinin Aşkınılık Çerçevesinde Analizi¹

M. Özer ÖZKANTAR²

APA: Özkantar, M. Ö. (2024). Amerikan Transandantalizmi'ne 2000 Sonrası Amerikan Sinemasından Bakmak: *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) Filmlerinin Aşkınılık Çerçevesinde Analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (42), 340-361. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13980652>

Öz

Sinema, Sosyal Bilimler'in birçok alanından beslenen bir sanattır. Felsefe, Din Bilimleri, Edebiyat Çalışmaları, Sosyoloji bir şekilde sinemanın spektrumu içerisinde kendine yer edinen bilimler olarak sıralanabilir. Bu noktada 19. yüzyılın başlarında Amerika'da bir felsefi düşünce akımı ve edebiyat yaklaşımı olarak ortaya çıkan Transandantalizm de sinemanın ekseninde kendine yer edinmiş bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir. Ralph Waldo Emerson ve Henry David Thoreau öncülüğünde ortaya çıkan bu akım, bireyselliği, sezgiyi, kişinin kendi dünyasına dönüşünü, doğanın kutsallığını ön plana çıkartan bir felsefi, kültürel ve edebi sistem olarak açıklanabilir. Bu yaklaşıma dair izleri birçok edebiyat eserinde, kültürel çalışmada ya da sanat çıktısında bulmak mümkündür. Söz konusu sinema olduğunda da Transandantalizmin yansımalarını keşfetmek, özellikle Amerikan Sinemasında bir hayli olası görünmektedir. Bu noktada bu çalışma 2000 sonrası Amerikan Sinemasında Aşkınılık olarak da bilinen Amerikan Transandantalizmi'nin izlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda kasti örneklem yoluyla belirlenmiş olan *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) isimli filmler, Transandantalizmin ilkeleri doğrultusunda tematik bir yaklaşımla analiz edilmiştir. İlgili yapımların tercih edilmesinde ise iki temel neden bulunmaktadır. İlki bu yapımların Transandantalizm öğretilerine uygunluğu, ikincisi ise üç filmin de oldukça başarılı gişe gelirlerine sahip olmasıdır. Film analizleri sonucunda, her üç filmin de Amerikan Transandantalizmi'nden doğrudan etkilendiği görülmüş, ismi geçen filmlerin bu felsefi ve kültürel akıma dair güçlü izler taşıdığı belirlenmiş ve sinemanın bu düşünsel yaklaşımı oldukça belirgin şekilde kendi bünyesinde ele aldığı gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Amerikan Transandantalizmi, Sinema, Edebiyat, Hollywood, Amerikan kültürü

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: 2

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 22.07.2024-**Kabul Tarihi:** 20.10.2024-**Yayın Tarihi:** 21.10.2024; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.13980652>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Film Tasarımı ve Yönetimi Bölümü / Assist. Prof., Gaziantep University, Faculty of Fine Arts, Department of Film Design and Directing (Gaziantep, Türkiye), **eposta:** ozerozkantar@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-9364-5606>, (Istanbul University) **ROR ID:** <https://ror.org/O20vvc407>, **ISNI:** 0000 0001 0704 9315, **Crossref Funder ID:** 501100008836

Viewing of American Transcendentalism from Post-2000 American Cinema: Analysis of the Films *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) and *Nomadland* (2020) within the Framework of Transcendentalism³

Abstract

Cinema is an art that feeds on many fields of Social Sciences. Philosophy, Religious Sciences, Literary Studies, Sociology can be listed as sciences that somehow find a place in the spectrum of cinema. At this point, Transcendentalism, which emerged as a philosophical thought movement and a literary approach in America in the early 19th century, can be characterized as an approach that has gained a place in the axis of cinema. This movement, which emerged under the leadership of Ralph Waldo Emerson and Henry David Thoreau, can be characterized as a philosophical, cultural and literary system that emphasizes individuality, intuition, the return to one's own world and the sanctity of nature. Traces of this approach can be found in many works of literature, cultural works or artistic outputs. When it comes to cinema, it seems quite possible to discover the reflections of Transdentalism, especially in American Cinema. At this point, this study aims to reveal the traces of American Transcendentalism, also known as Transcendentalism, in post-2000 American Cinema. Accordingly, the films named *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) and *Nomadland* (2022), which were selected through purposeful sampling method have been analyzed with a thematic approach in line with the principles of Transcendentalism. There are two main reasons for choosing the related productions. The first is that these productions are in line with the teachings of Transcendentalism, and the second is that all three films have very successful box office revenues. As a result of the film analyses, it has been observed that all three films are directly influenced by American Transcendentalism, that they bear strong traces of this philosophical and cultural movement, and that cinema has dealt with this intellectual approach quite distinctly within its own structure.

Keywords: American Transcendentalism, Cinema, Hollywood, Literature, American culture

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 2
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 22.07.2024-**Acceptance Date:** 20.10.2024-**Publication Date:** 21.10.2024; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.13980652>
Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Sinema, yarattığı imajlarla güçlü bir düşünsel evren oluşturabilen, bunu gerçekleştirirken birden çok alandan izler taşıyan bir sanat olarak ifade edilebilir. Ayrıca sinema bu düşünme alanına salt başka alanlardan beslenerek katkıda bulunmamakta, aynı zamanda kendi imkânları çerçevesinde ve kendine dair bir tarz ile felsefi bir zemin yaratarak fayda sağlamaktadır. Bir başka deyişle, sinema hareket ve zaman imajlarla, felsefe kendine dair terimler ve kavramlarla, bilim ise denklemler, fonksiyonlarla derdini ifade etmeyi başarmaktadır (Öztürk, 2018, s. 127). Bu noktada sinema ve felsefe birlikteliği çok yönlü bir biçimde ve birden farklı düşünce akımı ile şekillenmiştir.

Sinemanın beslendiği ve katkı sunduğu felsefi düşünce yaklaşımlarından biri de Amerikan Transandantalizmi olarak da bilinen ve Türkçe’de Aşkincılık ya da Deneyüstücülük olarak isimlendirilen kavramdır. Amerika’da New England’da 1836 yılında rasyonalizm karşıtlığı üzerinden beslenen ve Romantizm, Kant felsefesi ve Plato etkisi ile şekillenen Amerikan Transandantalizmi, Tanrısallık odaklı argümanlar barındırır ve Tanrı’nın tüm doğanın ve insanların içinde yer aldığını ileri sürer. Bir başka deyişle, Tanrı her yerdedir ve insanlar Tanrı’nın parçalarıdır. Bu yaklaşım çerçevesinde, birey, sezgi ve içgüdüleri aracılığıyla ilahi olan ile temas edebilmekte ve benliğini doğanın kutsallığı içerisinde keşfedebilmektedir (Kaçmaz, 2023, s. 519). Bireyselliğin, kişinin öze dönüşünün ve doğanın merkezde olduğu Transandantalizm, Amerikan Kültürünün oluşumunda da önemli yapı taşlarından biri olarak nitelendirilebilir. Bu noktada ilgili düşünce yaklaşımının sinema ile olan bağıntısını da göz ardı etmek yanlış olacaktır. Muhafız bağlamları, alışlagelmiş din olgusunu reddetmesi ve kendine dair prensipleri ile Aşkincılık, hem edebiyat hem de sinema ikliminde kendine kolaylıkla yer edinmiş ve bireyin ben olabilme, fail olabilme mücadelesi kapsamında birçok filmde ya da kitapta kendine yer bulabilmiştir. Söz konusu Hollywood olduğunda, sinema ve Transandantalizm bağının varlığı çok daha net şekilde görülebilmektedir. İlgili akımın Amerika’da doğması, Amerikan Sineması üzerinde meydana gelen bir etkileşimi kaçınılmaz hale getirmiştir.

Bu noktada bu çalışmanın temel amacı Türkçe’ye Aşkincılık ya da Deneyüstücülük olarak da çevrilmiş olan Amerikan Transandantalizmi’ni sinema perspektifi üzerinden ele almak ve ilgili düşünce akımının Amerikan Sineması’na hangi bağlamlarla yansıdığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) isimli 2000 sonrası çekilmiş üç Amerikan yapımı amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Bu filmler, güçlü düşünsel yapıları, Transandantalizm ile olan organik bağları ve yüksek gişe başarıları nedeniyle analize tabi tutulacaktır. Film incelemelerinde ise Aşkincılık kavramının temel ilkeleri esas alınacak, filmlerin ana karakterleri üzerinden Transandantalizm bağıntısı ortaya konularak sinema ve Transandantalizm etkileşimi Amerikan Kültürüne has bazı yaklaşımlar da dikkate alınarak göz önüne serilmeye çalışılacaktır. Film analizleri öncesinde ise, kavramsal çerçeve bölümünde ilk olarak kısaca Romantizm akımından bahsedilecek ve Romantizm’in Transandantalizm ile olan ortak yönleri ve ayrışan noktaları ifade edilecek, ardından Transandantalizm’in temel dinamikleri detaylandırılacak, bu noktada özellikle Plato, Kant, Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Margaret Fuller ve Bronson Alcott’un eserleri ve düşünce biçimleri öncelenecektir. Sonrasında ise sinema ve Transandantalizm ilişkisine dair genel bir perspektif ortaya konulacaktır. Böylelikle film analizleri ve kavramsal çerçeve arasında güçlü bir bağ kurulabilecektir.

Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde bir felsefe, kültür ve edebiyat akımı olarak ifade edilmesi mümkün olan Aşkincılık

kavramına dair genel yaklaşımlar ele alınacaktır. Ancak bunun öncesinde akımın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan tarihsel ve kültürel şartlar incelenecek, bu doğrultuda Romantizm akımına dair özet bilgiler verilecektir. Sonrasında ise ilgili yaklaşımın önde gelen isimlerine dair düşünceler detaylandırılacaktır. Böylelikle film analizleri ve kavramsal çerçeve arasında uyumlu ve anlaşılabilir bir köprü kurulması planlanmaktadır.

Romantizm'i Anlamak

Transandantalizm, Romantizm'e öykünen ancak bazı açılardan Romantizm'den ayrılan bir kavramdır. Bu noktada, Romantizm akımının genel hatlarıyla anlaşılması önemli görülmektedir. Romantizm, kelime anlamı açısından birçok farklı yaklaşımla tanımlanmıştır. En yaygın tanımlarından biri melankolik ya da nostalgiktir (Cloudon, 2006, s. 9). Klasizm'e karşı bir hareket olarak ortaya çıkan Romantizm akımı, Fransız İhtilali döneminde yani 1780'li yıllarda hareketine başlamış ve 19. yüzyılda en fazla üzerinde çalışılan sanat akımlarından birine dönüşmüştür (Göktepe, 2020, s. 46). Resimden edebiyata, müzikten sinemaya, fotoğraftan grafik sanatlarına kadar birçok alana ciddi ölçüde etkisi olan bu akımın çıkış noktası ise, İngiltere, Almanya ve Fransa'dır. Kant ve Kierkegaard'ın felsefi yaklaşımları ışığında şekillenen Romantizm, duygusallık, aşırılık, birey, doğa, bellek ve bireyin hayal evreni ve içsel yolculuğu etrafında şekillenen bir akım olarak ifade edilebilir (Gök, 2017, s. 41). Bu yönüyle düzenin yegâne kaynağının benlik olduğunu savunan bu yaklaşım, bireyselliğin önemini altını çizmektedir. Romantizm, müzik ve şiir alanında kişisel derinliğin ve kişisel ifadenin pekişmesini mümkün kılmıştır (Peckham, 1961).

Romantikler, evrenin matematiksel bir yaklaşımla kavranılmasının mümkün olmadığını savunmakta, hayatın gizemlerle dolu bir süreç olduğunu ileri sürmektedir (Işıksal, 2021, s. 14). Bu noktada sezgisellik, Romantizm'in önemli özelliklerinden biridir. Romantizm, farklı coğrafyalarda farklı bağlamlarla ele alınsa da metafiziği önceleyen, siyasi, toplumsal ve sanatsal bir başkaldırıdır (Işıksal, 2021, s. 18). Buna ek olarak, Romantizm hem sanatsal hem de siyasi ayrımlara sahiptir. Bu durum farklı ülkelerde farklı yansımalarla gerçekleşebilmektedir. Sanatsal açıdan bakıldığında, Fransızlar çok daha politik ve muhalif bir çizgide Romantizm'e yönelik çıktılar oluşturmuşlardır. Almanlar ise, doğa ve insan birlikteliği üzerinden Romantizm'i ele almış hem bireysel özgürlüğü övmüş hem de doğanın bir sonsuzluk ve özgürlük alanı olarak insanoğluna bahşedilmiş bir alan olduğunu belirtmiştir (Krause, 2005).

Resim sanatını dönüştüren, müzik ve edebiyat alanında devrimler yaratan, klasik mimari anlayışı revize eden Romantizm, günümüz çağdaş modern sanatlarının ortaya çıkması, daha özgün ve bireysel çıktılarının elde edilebilmesi ve farklı düşünce ve felsefi akımların meydana gelmesinde başat rol oynamıştır (Göktepe, 2020, s. 64). Transandantalizm ve Romantizm'in belirgin ortak yönleri olduğunu ifade etmek mümkündür. Sanata ve topluma yönelik muhalif duruş, her iki akımın da merkezindedir. Ayrıca birey, bireysellik ve bireyin ön plana çıkartılması da her iki yaklaşımın kesiştiği noktalardan biridir. Ancak Transandantalizm ve Romantizm benzerliklerine karşın birçok açıdan ayrılan yaklaşımlardır. Bu noktada, ilgili farkın anlaşılması, Transandantalizm'in boyutlarının keşfedilmesi ile mümkün olabilecektir.

Amerikan Transandantalizmi'ne Genel Bir Bakış

İngilizce transcend kelimesi, birşeyin sınırlarını aşmak, öte tarafa geçmek, sınırları aşmak gibi anlamlara sahiptir. Benzer şekilde Transandantalizm, temelde trans kelimesinden türemiş, kendinden

geçme, bir yerden diğer yere bir yere gitme gibi anlamlara sahiptir ve sıklıkla dinsel kodlarla ya da spiritüel bir eksenle kullanılan bir terimdir (Akalın, 2011, s. 2380). Dolayısıyla ilgili kavram, Tanrı ve doğa kavramlarıyla özdeş bir yaklaşıma sahiptir. Türk Dil Kurumu'na göre, Aşkincılık ya da Deneyüstücülük "birey ve evrenseli birleştirmeye çalışan ahlaki nitelikli Amerikan felsefesi" şeklinde tanımlanmaktadır. Keza Deneyüstücülük kavramı da ilgili sözlükte Tanrı, doğa ve insan üçgeni çerçevesinde bir felsefi kavram olarak açıklanmaktadır. Buna ek olarak, ilgili kavramın olgunlaşmak, yol almak, maddi ve manevi açıdan güçlenmek ve öteye geçmek gibi anlamları olduğunu da belirtmek mümkündür (Selçuk, 2021, s. 10).

Amerikan Transandantalizm'nin oluşumuna etki eden bazı sosyo-kültürel, ekonomik ve politik olaylar bulunmaktadır. Bunlar Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali, Amerika'da kentleşmenin hızla artması, Amerikan İç Savaşı (1861-1865), Püritanizm karşıtlığı, dinsel reform arzusu ve edebiyat ve sanatta Romantizm akımının dolaylı etkileri şeklinde sıralanabilir. Görüldüğü üzere, Amerikan Transandantalizmi'ne giden süreç birden çok olay ya da faktörün biraraya gelmesiyle meydana gelmiştir. Bahsi geçen faktörlerin yanı sıra, Transandantalizm'in oluşumuna etki eden iki düşünürün varlığından bahsetmek de mümkündür (Gür, 2019, s. 8). Bunlardan ilki Plato, ikincisi ise Immanuel Kant olarak ifade edilebilir. Transandantalizm, Platon'un benlik ve tefekkür yaklaşımlarından beslenen bir kavramdır. Keza, Platon'un idealist tavırları, retorik kullanımı Emerson üzerinde büyük etkiler yaratmış ve bu durum Aşkincılık kavramının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır (Kalay, 2022, s. 13).

Immanuel Kant ise Alman İdealizm'i dendiğinde akla gelen ilk isimlerden biri olarak Transandantalizm'in ilham kaynaklarından biridir. Her ne kadar Kant'ın Transandantalizm fikirleri ve Amerikan Transandantalizm'i ayrışsa da ilgili düşünce akımının oluşumunda Kant'ın fikirleri oldukça önemli görülmektedir. Kant, özellikle rasyonalist yaklaşımları ile Amerikan Transandantalizmin'den farklılaşmaktadır. Amerikan Aşkincılığı ise maneviyatı incelemekte ve doğanın ana temelini öz ve eyleme geçme çabası olduğunu belirtmektedir. Kant, bilginin sınırlarını ve insan zihini ele alır ve bunu gerçekleştirirken içsel deneyimin ve bireysel mücadelenin önemini altını çizer. Amerikan Transandantalizm'i ise insan, doğa ve Tanrı denklemini kendine esas alan yine bireysel deneyimi önceleyen bir yaklaşımdır (Schober, 2015, s. 102). Bu noktada, Aşkincılık Kant'ın fikirlerinden etkilenmiş, ilham almış ancak çok daha katmanlı ve eleştirel yapısıyla daha kapsamlı bir akım haline dönüşmüştür. Kant'ın fikirleri, Batı Avrupa coğrafyasında sınırlı şekilde ses getirmiştir ancak onun fikirleri Amerika'da ekonomik ve kültürel dokusunu uyumlu olduğu için 1830'lu yıllarla beraber Amerikan Kültürü ile harmanlanmış, Püritanizmin ilkeleri genel hatlarıyla reddedilmiş ve reformcu hareketlerle şekillenmiştir (Shakir, 142, s. 2024). Ayrıca aydınlanma hareketleri, Transandantalizm'in temellerinin atılmasında oldukça önemlidir. Geleneksel olanı özgür ve bağımsız şekilde reddetme üzerine kurulu aydınlanma dönemi, Aşkincılık kavramının merkezinde de yer almaktadır (Gür, 2019, s. 12). Buna ek olarak, Transandantalizm'in şekillenmesinde Alman Romantizmi'nin yanısıra Üniteryenizm ve Hindu felsefesinin de etkisi göz ardı edilemez (Kalay, 2022, s. 29). Bu noktada, özellikle Upanishads ve Bhagavad Gita gibi Hindu metinler, ciddi anlamda Amerikan Transandantalizmi'nin şekil almasında etkin rol oynamıştır (Kaçmaz, 2024, s. 160).

Amerikan Transandantalizmi içerisinde barındırdığı temel ilkeler ve yaklaşımlar, birçok açıdan bir baş kaldırı, sistem eleştirisi ve bireyin fail olma girişimlerini arttırma mücadelesi olarak ifade edilebilir. 19. yüzyılda Amerika'nın New England bölgesinde ortaya çıkan Amerikan Transandantalizmi dönemin entellektüel yaklaşımlarına karşı bir karşı duruş olarak inşa edilmiş bir düşünce ve kültür akımıdır. Bu süreçte Ampirizm ve Rasyonalizm'in herşeyi akıl ve deneylerle anlaşılacağı argümanı, Transandantalizm'in tam anlamıyla zittini teşkil etmektedir (Lewis T. ve Bicknell, K., 2011, s. 13-14).

Aynı zamanda bir edebiyat akımı da olan Aşkincılık, Amerikan Edebiyatı'nın, özellikle Amerikan Şiiri'nin inşasında oldukça önemli etkisi olan bir yaklaşımdır.

Transandantalizm, belirli prensipler üzerinden anlaşılması olası bir felsefi yaklaşımdır. İlk olarak, Aşkincılık bireyin gücünü önceler ve kişisel özgürlükleri ilk sıraya koyar. Bu noktada kişinin kendi düşüncelerine güvenmesi, özüne dönmesi, sosyal beklentilerin dışında hareket etmesi ve iç sesini dinleyerek ben olabilmesi önemlidir. Dolayısıyla sezgisellik, Aşkincular tarafından önemsenmekte ve Amerikan Transandantalizmin'de bireyin salt mantık ile değil sezgileri ve içgüdüleri ile fiziksel dünyanın sınırlarını aşabileceğine inanılmaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde, her birey kendi eylemlerinden sorumludur (Marone, 2024, s. 10). Bu noktada, Amerikan bireyselliği ve Amerikan muhafazakârlığının temellerinin atılmasında Aşkincılık düşüncesinin önemli bir yeri olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır.

Transandantalizm'in en çok altını çizdiği meselelerden biri Tanrı ve doğa kavramları ile ilgilidir. Tanrı ile evren arasında güçlü bir etkileşimin varlığına inanan bu yaklaşıma göre, Tanrı doğadaki herşeyin kaynağıdır ve Tanrı her yerdedir (Manzari, 2012, s. 61). Bu yaklaşıma göre, insan metafiziksel olarak Tanrı'ya bağlıdır (Hodder, 2012, s. 28). Amerikan Transandantalizmi'ne göre, her birey özünde iyidir çünkü kişi Tanrı'nın bir parçası olarak evrende kendine yer edinmektedir. Bu noktada doğa kavramı öne çıkmaktadır. Doğa ruhani yenilenmenin kaynağıdır. Ayrıca birey kendini doğada keşfedebilir. Doğa, Tanrı'nın varlığının yegâne yansımasıdır ve birey ben olgusunu ve varlığının anlamını doğanın içinde, Tanrı ile bütünleşerek keşfedebilir (Emerson, 2014). Dolayısıyla dogmalar ve dinlerin insanı ikincil kılan öğretileri temelde reddedilir ve ilahi olan ile doğrudan iletişim ve temas Transandantalizm'in merkezindedir.

Amerikan Transandantalizmi yapı olarak daha önce de belirtildiği üzere muhalif bir tavra sahiptir. Dolayısıyla idealisttir ve bu nedenle kapitalizm, sanayileşme ve insanı köleleştirme projeleri bu sistem içerisinde şüphe ile ele alınır. Bir başka deyişle, sosyal kurallar, normlar ve merkezi sistemler ve gelenekler bireyin özgürlüğünü kısıtlar vaziyette ise, genelde reddedilir. Bu noktada ilgili yaklaşım, belirli kalıplara sığdırılmış bireyi konformist bakış açısından non-konformist bir alana taşımaya davet etmektedir. Buna ek olarak, Aşkincılık feminist bağlamlar da barındırmakta ve insanı kadın-erkek çerçevesinde ele almaktansa birey olarak öne çıkarmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ataerkil düzenin kalıpyargıları Amerikan Transandantalizminde dolaylı olarak ikinci plana atılır. Aşkincılık, şimdinin ve anın önemini vurgular ve bireyin eylemlerinde hayatın değerinin altı çizilir. Amerikan Transandantalizmi, Amerika'daki ilk güçlü felsefi akım olarak kendinden sonraki birçok düşüncüyü etkilemiştir. Uzak Doğu inanışları ve diğer felsefi yaklaşımlara olan teması ile evrensel bir düşünce biçimine dönüşen Transandantalizm, Müslümanlık ve Hinduizm gibi dinlerle de paralellikler taşımasıyla birçok farklı coğrafyada bir sistem ve düşünce akımı olarak kendine yer edinebilmiştir (Verluis, 1993). Transandantalizm, özetle Tanrı'ya doğa üzerinden, içgüdü, akıl ve sezgi ile ulaşılabilen fikri üzerinden ortaya çıkmış ancak zamanla kabuk değiştiren bu düşünce ve kültür akımı, Amerikan Kültürüne entegre olarak özgüven, başarı, bireysellik ve bağımsızlık gibi temalar üzerinden şekillenmiştir. Bu noktada, Amerikan Transandantalizmi bireyi merkeze almış ve kişinin mutluluğunu fail olma çabası üzerinden yorumlamıştır (Mahmoudi, H. ve Yahi, A. 2017, s. 3-4).

Transandantalizm'in en önemli dört isminin Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Margaret Fuller ve Bronson Alcott olduğunu belirtmek mümkündür. Bu noktada, Emerson'un 1836 yılında yayınladığı *Nature* (Doğa) ve 1841 yılında yayınladığı *Self-Reliance* (Özgüven), Thoreau'nun 1849 yılında kaleme aldığı *Civil Disobedience* (Sivil İtaatsizlik) ve *Walden* (1854) ve Fuller'in 1840-1844 yılları

arasında Aşkincılık ile ilgili birçok yazısının olduğu *The Dial* isimli dergideki metinler ve son olarak Alcott'un revizyonist eğitimci bakış açısı, Aşkincılık kavramının genel çerçevesini de teşkil ettiği için, bu bölümde ayrıca ele alınacak ve Amerikan Transandantalizmi ve Amerikan Kültürüne dair de bir kapı aralanması sağlanacaktır.

Ralph Waldo Emerson ve Transandantalizm

Transandantalizm'in kurucu babası olarak bilinen ve Amerikan Edebiyatı ve düşünce sistemini oldukça köklü şekilde etkileyen Emerson, 1803 yılında Amerika'da Boston'da doğmuştur. Oldukça dindar bir ailden gelen Emerson, babasının ölümü üzerine zor günler geçirmiş ancak yine de oldukça başarılı bir kariyere sahip olmuştur. 1820'li yıllarda gazetelerde yazmaya başlayan genç adam, aynı zamanda edebiyat ve şiir üzerine de çalışmalar yapmıştır. 1821 yılında Harvard Üniversitesinden mezun olan Emerson, ardından yine aynı üniversitesinin ilahiyat fakültesinde eğitim almış ve 1829 yılında Boston'daki üniteren kilisesinde papaz olarak çalışmaya başlamıştır. Hayatının büyük bir bölümünde tüberküloz hastalığından muzdarip olan Waldo Emerson, doktorlarının tavsiyesi ile sürekli seyahat etmiş, bu süreçte ise Ellen Tucker ile tanışmış ve evlenmiştir. Ellen'in 1831 yılında vefat etmesi ise Emerson adına bir dönüm noktası olmuş ve genç rahibin hem hayat hem de dinle ilgili ciddi fikir değişimleri oluşmaya başlamıştır. Bunun temel nedeni ise, Ellen'in yalnızca 19 yaşında olması ve Emerson'un ona tutku dolu bir aşkla bağlı olmasından ileri gelmektedir (Myerson, 2000, s. 10-13).

Emerson, eşinin vefatından sonra çok daha eleştirel bir kimlik olarak hayatını sürdürmüş ve özellikle kiliseye yönelik agresif bir tavır sergilemiştir. The Lord's Supper ayinine yönelik muhalif tavrı kilise tarafınca sert şekilde reddedilmiş, bunun üzerine Ralph Waldo Emerson kilise ile olan ilişkisini neredeyse tamamen koparmış ve yepyeni bir bakış açısıyla din kavramına yaklaşmaya başlamıştır. Bu noktada tüberküloz nedeniyle zaten seyahat etmesi neredeyse bir mecburiyete dönen Emerson, oldukça uzun bir Avrupa yolculuğuna çıkmış ve burada tanışmış olduğu bazı şair ve düşünürler Emerson'un düşüncelerini de köklü şekilde etkilemiştir (Barlas, 2019, s. 13).

Emerson bu süreçte edebiyat anlamında da birçok eser vermiş, farklı eyaletler ya da kentlerde önce vaazlar vermeye başlamış sonrasında ise bu süreç konferanslara ve derslere evrilmiştir. 1836 yılı belki de Emerson için kariyerinin en önemli dönüm noktası olarak ifade edilebilir. Emerson, *Nature* (Doğa) isimli eserini bu dönemde yayınlamış, bakanlıktan ayrıldıktan ve kendini tamamen felsefi ve edebi çalışmalara verdikten sonra Amerikan Transandantalizm'nin en önemli temsilcisine dönüşmüştür. 1835 yılında ikinci evliliğini yapan Emerson, 1836'da Transandantal kulübüne dâhil olmuş, burada Henry David Thoreau, Margaret Fuller, Bronson Alcott gibi isimlerle tanışmış ve fikirlerinin başka insanlar tarafından benimsendiğini farketmiştir. 1840 yılında kurulan *The Dial* isimli Aşkincılık odaklı derginin kurucu üyelerinden biri olan Emerson, 1841 yılında Amerikan Transandantalizmi'nin başucu eserlerinden biri kabul edilen *Self-Reliance* isimli eserini yayınlamıştır. Bu süreçlerde farklı ülkelerde ve Amerika'nın çeşitli eyaletlerinde dersler vermeye devam eden Emerson, Amerikan Transandantalizmi'nin sembol karakteri haline dönüşmüştür. 1840-1850 yılları arasında birçok denemesi ve şiiri yayınlanan Emerson, ünlü Amerikan şair Walt Whitman ile de birçok kez mektuplaşmış ve edebiyat ve düşünce alanında fikir alışverişinde bulunmuştur. 1882 yılında hayatını kaybeden Emerson, özellikle *Nature* ve *Self-Reliance* isimli eserleri ile Amerikan Transandantalizmi'nin temel ilkelerini oluşturmayı başarmıştır (Richardson, 1990, s. 5-7). *Nature* (Doğa) isimli eserinde Emerson, doğa kavramını oldukça kapsamlı şekilde ele almaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Emerson (2014, s.10) doğanın kutsallığını şu ifadelerle ele almaktadır:

"Felsefi açıdan değerlendirildiğinde, evren, Doğa ve Ruh'tan oluşmuştur. Açıkçası aynı anda hem doğa hem de sanat olan ve bizden bağımsız olan her şey, Felsefe'nin BEN OLMAYAN olarak ayrı tuttuğu her şey, tüm diğer insanlar ve benim kendi bedenim, bu yüzden aynı isim altında sıralanmalıdır: DOĞA".

Emerson, bu eserinde çeşitli kategoriler oluşturmuş ve bu sınıflandırmalar ışığında doğa, dil, birey etkileşimi üzerine fikirlerine ifade etmiştir. Örneğin hammadde ya da meta bölümünde, doğanın bizlerin birçok ihtiyacımızı karşılaması nedeniyle takdir edildiğini belirten Emerson (2014: 19), bu yaklaşımı oldukça sığ bulmakta ve doğanın bunun çok ötesinde olduğunu belirtmektedir. Güzellik, dil ve disiplin isimlerini verdiği bölümlerde ise doğayı üç kategori altında ele almakta, doğanın güzelliğinin, bireye sunduğu anlamın ve retorik ve ona adapte olmak ve hayatta kalabilmek için oluşturduğu disiplinin evreni anlama ve kişinin özünü anlayabilmenin en önemli yollarından biri olduğunu ifade etmektedir (Emerson, 2014). Transandantalist düşüncenin belki de temelini oluşturan idealizm kavramını birçok açıdan vurgulayan Emerson (2014, s. 71-73), ruh ve doğa ilişkisinin de altını çizmekte ve yaşadığımız evreni tanımanın, anlamlandırmanın doğadaki ilahi ruhu yani Tanrı'yı anlamakla mümkün olduğunu ifade etmektedir. İnsan Tanrı'nın bir parçasıdır. Bu açıdan Tanrı doğanın her yerindedir ve bu ilahi enerji bireyi tamamen sarmış sarmalamıştır. Bir başka deyişle, insan doğada Tanrı'nın tüm enerjisini bulabilmektedir. Bireyin kendini doğanın kurallarına bırakması, onu özgürleştirecek ve ilahi olanın enerjisi ile buluşmayı mümkün kılacaktır.

Ralph Waldo Emerson'un günümüz Amerikan Kültürünü en çok etkileyen eserlerinden bir diğerinin *Self-Reliance* (Özgüven) isimli çalışması olduğunu iddia etmek mümkündür. Bireysellik ve özgürlük kavramının ilgili kültüre eklenmesinde, bu çalışmanın ana hatlarının anlaşılması bu noktada elzemdir. Bireyin ben olmasına ve kendi fikirlerine sahip çıkmasına odaklanan bu eser, kendi içerisinde oldukça politik ve muhalif bir metin olarak da yorumlanabilir. Özellikle toplumsal kabullerin reddi ve materyalist dünyanın insanın düşüncelerini kısıtladığı fikri, bu çalışmanın ana temalarından birini oluşturmaktadır. Toplumsal normlar, kişinin birey olma özgürlüğünü elinden almakta ve kişinin ben olma mücadelesini baltalamaktadır. Bu durum sezgisellik ve kişinin materyal evrenden uzaklaşarak kendine kalması ile aşılabilir. Bu esere göre, hayatta bazı başarılar elde edip bireyin ruhsal olarak enerjisinin yükselmesi mümkündür. Ancak dışsal etkiler geçicidir. Kişinin yegâne huzur ve başarı kaynağı iç evrenine dönmekle sağlanabilir. (Aktaran Mengouchi, 2024, s. 53-55). Bu yaklaşımlar ele alındığında, Emerson, *Self-Reliance* aracılığıyla Amerikan Rüyası ve Amerikan İdealizmi'nin adeta kapılarını açmış, bu düşünceyi salt bir edebiyat ve felsefe akımının ötesine taşımış ve ulusal bir yaklaşımın oluşmasını da olası kılmıştır. Özetle, Ralph Waldo Emerson, Amerikan Transandantalizmi'nin temel prensiplerini ismi geçen eserlerde oldukça kapsamlı ve katmanlı şekilde ele almıştır. Emerson'un bu etkisini farklı yazarların eserlerinde de görmek mümkündür.

Henry David Thoreau ve Transandantalizm

Transandantalizm kavramının Emerson sonrası en bilinen isimlerinden bir diğeri Henry David Thoreau'dur. Thoreau, 1817 yılında Amerika'nın Massachussets eyaletinin Concord şehrinde doğmuştur. 1833 yılında tıpkı Emerson gibi o da Harvard Üniversitesinde eğitim hayatına başlar ve 1837 yılında bu okuldan mezun olur. Sonrasında ise bir süre öğretmenlik yapan Thoreau, ağabeyinin vefatı sonrası bu mesleği devam ettiremez. Bir hayli içine kapanık bir kişi olarak tasvir edilen Thoreau, kardeşinin vefatından sonra doğduğu yer olan Concord'a geri taşınmıştır. Burada ailesiyle yaşayan Thoreau, öte yandan kendine kalıcı bir iş aramaktadır. Bu esnada Harvard'dan arkadaşı olan Ralph Waldo Emerson da eşinin vefatı nedeniyle Concord'a geri dönmüştür. Emerson, bu süreçte Thoreau'ya onun asistanı olmasını teklif eder ve Thoreau, uzun süre Emerson ile beraber çalışmaya başlar. Bu

esnada birçok şiir ve deneme kaleme alan Thoreau, muhalif kimliği ile ön plana çıkan bir karaktere dönüşmüştür. Ralph Waldo Emerson'un fikirlerinden derin şekilde etkilenen Henry David Thoreau, Amerikan Transandantalizmi'nin önemli temsilcilerinden biri olarak bu düşünce ve edebiyat yaklaşımına dair birçok çalışma yapmıştır (Richardson, 1986, s. 3-7).

Thoreau, Emerson'un asistanlığı sürecinde Amerikan Transandantalizmi için oldukça büyük önem taşıyan *The Dial* dergisine de bazı çalışmalar göndermiş, burada ilgili yaklaşımın önemli isimlerinden Margaret Fuller ile yakın arkadaş olmuştur. Hatta Transandantalist düşüncenin Amerika'da hızla ilerlemesinde Emerson, Thoreau ve Fuller'ın Concord'da yaşamalarının da oldukça etkin bir rol oynadığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Thoreau, özellikle bireyin özgürleşmesi, bireysellik, doğa ve hükümet karşıtı fikirleri ile ön plana çıkmıştır. Thoreau'nun hem kölelik karşıtı olması hem hükümetin uyguladığı bazı vergi uygulamalarını ödemeyi reddetmesi hem de savaş karşıtı tavrı, onu gerçek anlamda ayırtmış ve öne çıkarmıştır (Aygün, 2022, s. 6). Sadelik felfesini benimsemesiyle de bilinen Thoreau, gereksiz olan, yüzeysel olan, özünü yitirmiş olandan uzak kalınması gerektiğini vurgulamakta ve tıpkı Emerson gibi, o da yüzünü doğaya dönmektedir. Ayrıca Thoreau, insanın özü gereği özgür ve iyi yaratıldığını ancak hükümetler tarafından bireylerin ve toplumların belirli uygarlık projeleri aracılığıyla konformist yaklaşımları benimsediğini ve bunun sonucu olarak köleleştiğini güçlü şekilde vurgulamaktadır (Aktaran Erkek, 2022, s. 56).

Özellikle 1849 yılında yazmış olduğu *Civil Disobedience* (Sivil İtaatsizlik), *Walking* (1851-Yürümek) ve *Walden* (1854) isimli çalışmalarıyla bilinen Thoreau, ismi geçen eserleriyle Amerikan Transandantalizmi'nin ana esaslarına dair de kapsamlı bir harita çıkarmıştır. *Civil Disobedience* (Sivil İtaatsizlik) isimli eserinde Thoreau (2012), hükümet karşıtlığını vurgulayan üslubü ile dikkat çekmektedir. Temelde Thoreau, kendi hayatında vergi ödemeyi reddetmesi ve bu nedenle bir gece hapiste kalması dışında net bir sivil itaatsizlikte bulunmamıştır. Sivil itaatsizliğin kökenleri Eski Yunan'a kadar dayanmaktadır. Ancak Amerikan Kültürüne bu kavramın eklenmesinde Thoreau'nun düşüncelerinin etkin olduğunu ifade etmek olası görünmektedir (Richardson, 1986). Kişinin vicdanını hükümet yasalarının önüne koyan ve kişinin kendisiyle ve vicdanıyla çelişen toplumsal kuralları reddetmesini tavsiye eden Thoreau (2012), temelde şiddet karşıtı bir iktidar ya da hegemonya karşıtlığının altını çizmektedir. Bu noktada ise bireyin sezgilerini ve iç ruhunun önemini vurgulamakta ve kişisel bir mücadelenin gerekli olduğunun belirtmektedir.

Walking (1851) ve *Walden* (1854) ise bazı noktalarda birbirleriyle örtüşen temalar içeren diğer önemli iki Thoreau eseridir. *Walking*'de doğayla iç içe olmanın önemini anlatan Thoreau (2019), öte yandan bireysel özgürlük ve eleştirel düşünce meselelerine değinmekte ve bu noktada yürüme eylemini olumlamaktadır. *Walden*'de ise yine benzer şekilde doğayla uyumlu bir yaşamın gerekliliği ifade edilmekte, sade hayat vurgusu yapılmakta, kişinin kendi potansiyelini keşfetmesi için doğayla bütünleşmesinin değerli olduğu belirtilmektedir (Thoreau, 2020) Kısaca bireysellik, materyalist dünyanın ve hükümetlerin toplumları köleleştiren normlarına yönelik muhalif bir duruş geliştirmek, kişinin özüne dönmesi ve Tanrı ile bütünleşmesi bu iki eserin benzeşen yanları olarak özetlenebilir.

Margaret Fuller / Bronson Alcott ve Transandantalizm

Margaret Fuller hem Transandantalizm adına hem de Feminizm hareketi adına sembol isimlerden biri olarak ifade edilebilir. 1810 yılında, Amerika, Cambridgeport'da doğan ve ailesi tarafından iyi bir eğitim alması sağlanan Fuller, 1845 yılında çıkarmış olduğu *19. Yüzyılda Kadın* isimli çalışmasıyla Amerika'daki en önemli feminist eserlerden birine imza atmıştır. Kadının salt özel alanla

sınırlandırılması ve annelik ve ev hanımlığı rolleri dışında konumlandırılmamasını eleştiren Fuller, kadının bilinmez ve görünmez bir varlığa dönüştüğünü ifade ederek ataerkil yapıya oldukça sert bir eleştiride bulunmuş, böylelikle Kültürel Feminizm kavramına da önemli katkılar sağlamıştır (Küçüksayacı, 2021, s. 373).

Fuller, öte yandan Transandantalizm denildiğindei akla ilk gelen yayınlardan biri olan *The Dial* dergisinin 30 yaşında baş editörü olmuştur. Böylelikle Emerson ve Thoreau ile Aşkincılık kavramının gelişiminde önemli bir rol üstlenmiştir. Fuller, Amerikan Transandantalizmi'nin gelişiminde bazı temel hususlara değinmiştir. Bunlardan ilki, bireyin kendini geliştirmesi üzerine kuruludur. Her ne kadar bu yaklaşımda kadının kişisel özgürlüğünü ve bireyselliğini daha fazla ön plana çıkartmış olsa da Fuller Aşkincılık çerçevesinde ele aldığı bu yaklaşımları sayesinde ilgili edebiyat ve kültür akımına önemli bir pencere açabilmiştir. Buna ek olarak, tıpkı Thoreau gibi Fuller da sosyal reformları önemseyen, kölelik karşıtı bir tutum sergilemiş ve dolaylı da olsa sivil itaatsizliğin bir parçası olmuştur (Britannica, 2024).

Bronson Alcott da Amerikan Transandantalizmi'nin en önde gelen isimlerinden biri olarak nitelendirilebilir. Amerika'nın en önemli eğitim reformcularından biri olarak kabul edilen Alcott, aynı zamanda Veganizm kavramının da öncülerinden biri olarak ifade edilmektedir (Giroux ve Laure, 2019, s. 39). Alcott, 1799 yılında Concord'da doğmuş, kadın haklarına saygılı, vegan, kölelik karşıtı bir birey olarak Amerikan Transandantalizmi'nin muhalif duruşuna önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle eğitim alanındaki fikirleri dönemi için büyük bir reform niteliğindedir. Alcott, ezberci sistemi sonuna kadar reddeden, öğretmen-öğrenci ilişkisini kutsayan bütünsel bir eğitim modeli geliştirmiş ve eğitimde maneviyat, yaratıcı düşünme, bireyin kişisel gelişimi ve özgür düşüncenin önemini vurgulamış ve Amerikan Transandantalizmi'ni eğitim alanındaki fikirleriyle birleştirerek güçlü bir bağlam geliştirmiştir (Miller, 2005, s. 2).

Fruitlands isimli oluşum üzerinden doğayla uyumlu yaşamayı, sade bir hayat sürmeyi ve bireyselliğin önemi anlatan Bronson Alcott, Transandantalizm'in her insanın içindeki Tanrısal ışığın varlığı fikrine de sıkı sıkıya bağlıdır. Dolayısıyla eğitim üzerinde oluşturduğu fikirlerde, öğrencilerin ruhsal gelişimini, doğayla olan bağlarının önemini sıklıkla ön plana çıkarmıştır. Alcott'ın fikirleri günümüzdeki Eğitim Bilimleri çalışmalarına da öncülük etmiş, ayrıca Alcott'un fikirleri kızı Louisa May Alcott tarafından geliştirilerek Kadın Çalışmaları alanında da dolaylı da olsa kendine yer edinmiştir (Kerns, 2009). Kısaca, Alcott hem Transandantalizm'den beslenmiş hem de bu akıma önemli düşünsel katkılarda bulunmuş bir eğitimci ve düşünce insanı olarak ifade edilebilir.

Transandantalizm ve Sinema İlişkisi

Transandantalizm, bir Amerikan felsefi, kültürel, edebi düşünce akımı olarak bilinmektedir. Dolayısıyla ilgili yaklaşımın Amerikan Sineması üzerinde net bir etkisi olduğunu belirtmek mümkündür. Bu noktada Amerikan Transandantalizm'i, bir yanıla Amerikan Kültürüne eklenmiş bir yapı diğer yanıla ise Amerikan Kültürüne dair eleştirel söylemler barındıran muhalif bir düşünce olarak özetlenebilir. Bu sürecin sinemadaki uzantıları da bu yaklaşım çerçevesinde düşünölmeye uygundur. Bu noktada Emerson, Thoreau, Fuller, Alcott gibi isimler ve bu kişilerin edebiyat çalışmaları, sinemada da kendine yer edinmiş ve birçok yönetmen bu felsefi bağlamı filmlerine bilinçli olarak yansıtmıştır.

Sinema ve Transandantalizm ilişkisi düşünöldüğünde, Tanrı ve ilahi olanın kutsandığı, doğa ve birey birlikteliğinin önemini vurgulandığı birçok filme rastlamak olası görünmektedir. Özellikle Yasujirō Ozu, Robert Bresson ve Carl Dreyer, Amerikan Transandantalizmi'ni dair fikirleri film atmosferlerine

yansıtmayı başaramışlardır (Schrader, 2018, s. 48-49). Bu farklı kültürlerden gelen yönetmenlerin Amerikan Transandantalizmi'ne öykünmeleri ise, Aşkincılık fikrinin giderek evrenselleşen bir düşünce ve kültürel yaklaşım olduğunu ortaya koyması açısından da önemli görülmelidir.

Aşkincılık fikrinin Amerikan Sinemasında da sayısız örneği olduğunu ifade etmek mümkündür. Örneğin Amerikalı yönetmen Terrence Malick'in bazı filmlerinde Ralph Waldo Emerson'a yönelik birçok atıf bulmak mümkün görünmektedir. *The Thin Red Line* (1998), *The New World* (2006) ve *The Tree of Life* (2011) gibi yapımlarda Malick, doğa, ilahi ruh, bireysellik ve kişisel özgürlük temaları çerçevesinde Amerikan Transandantalizmi'ne yönelik çeşitli göndermelerde bulunmaktadır (Clemente, 2018).

Yönetmen koltuğunda Emilio Estevez'in oturduğu 2010 yapımı *The Way* isimli yapım da yürüme eylemini oldukça muhalif şekilde ele alan, bu bağlamıyla da yürüme eylemini Henry David Thoreau'nun *The Walking* eserine dayandıran, yürümeyle doğayla birleştiren ve devrimci bir tavır olarak konumlandırılan bir yapım olarak özetlenebilir (Özdemir, 2022, s. 2). Bu noktada Amerikan Transandantalizmi birden çok düşünürün fikirlerinin bir sentezi olması sebebiyle birçok farklı yapımda farklı çerçeveler üzerinden kendine yer edinebilmektedir. Bu noktada *Dead Poets Society* (1989), eğitim ve öğretmen-öğrenci ilişkisine yönelik eleştirel tavrı ile Branson Alcott'un fikirleri üzerinden analiz edilebilir. *Fight Club* (1999) yine tüketim toplumu, materyalizm ve kültür endüstrisi bağlamıyla Amerikan Transandantalizmi'nin politik çerçevesine dair izler taşımaktadır. Bunun yanı sıra, doğanın kutsandığı *Shrek* (2001) ya da *Hunger Games* (2012) gibi filmler de belli göndermeler dâhilinde bu yaklaşımın izlerini kendi içlerinde barındırmaktadır.

Amerikan Transandantalizmi'nin etkileri Hollywood üzerinde ya da dijital mecralar kanalıyla 2000 sonrası Amerikasında birçok açıdan kendine yer edinmeye devam etmektedir. Bu durum Amerikan Kültürünün kendi ile yaşadığı bir tür iç hesaplaşma olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu argüman Amerikan sinema endüstrisinin Amerika'ya dair bu düşünce sistemini kendi sinema atmosferine yansıtma arzusu olarak da yorumlanmaya uygundur. Bu çerçevede, içerisinde sistem eleştirisi, özgürlük arayışı, doğanın kutsallığı ve bireyin Tanrı ile doğa aracılığıyla iletişim kurması, feminizm, bireyin failliği gibi güçlü temaların Amerikan Transandantalizmi çerçevesinde sinema ikliminde yer edinmesi kaçınılmazdır.

Film Analizleri

Amerikan Transandantalizmi'nin birçok özelliğinin *Into the Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) filmlerinde somut olarak görüldüğü düşünülmektedir. Dolayısıyla bu bölümde ismi geçen yapımlar, Aşkincılığı kendine esas alarak detaylı şekilde ve tematik bir çerçevede ele alınacaktır. Böylelikle Amerikan Sineması ve Aşkincılık bağntısına dair somut bir yaklaşım ortaya konulması hedeflenmektedir. Film incelemelerinde Amerikan Kültürüne dair bazı göndermeler de yapılacak, böylelikle Amerikan Transandantalizmi'nin kültürel olarak etkileri de Hollywood perspektifi üzerinden tartışılacaktır.

***Into the Wild* (2007) Filminin Amerikan Transandantalizmi Çerçevesinde Analizi**

Görsel 1: *Into the Wild* (2007) Film Afişi (<https://www.amazon.com/Into-Wild-POSTER-Movie-Inches/dp/BooKK6ON7U>)

Yönetmen: Sean Penn

Oyuncular: Emile Hirsch, William Hurt, Marcia Gay Harden

Tür: Drama/Macera

Filmin Özeti: Jon Krakauer'ın kaleme aldığı *Into the Wild* (Özgürlük Yolu), konusunu gerçek hayattan alan ve Christopher McCandless'in öyküsünden esinlenerek çekilen, kendi içerisinde bir sistem eleştirisi ve özgürlük arayışı barındıran hikâyesi ile Amerikan Kültürü ile ilgili birçok iz içermektedir. Christopher üniversiteden çok iyi bir derece ile mezun olan 22 yaşında genç bir adamdır. Aynı zamanda oldukça başarılı bir sporcu da olan Christopher, ailesinin ve hayatın ona sunduğu imkânları ve yaşanan klişe Amerikan Rüyası öykülerini elinin tersiyle itecek kadar cesur ve kapitalizm çemberinin dışında kalmayı arzu eden muhalif bir karakterdir. Christopher, üniversiteden mezun olduğunda ailesi ona bir kutlama yemeği organize eder ve mezuniyet hediyesi olarak da son model bir otomobil satın alır. Genç adam ise ne yeni bir otomobil istemekte ne de eğitim hayatını daha üst bir seviyeye çıkarmak istemektedir. Christopher, yaşadığı dünyada birşeylerin eksik ya da abartılı olduğunu düşünmekte ve yepyeni bir başlangıç yaparak kendi iç dünyasına dair bir yolculuk yapmak istemektedir. Bu doğrultuda, genç adam büyük bir karar verir, tüm mal varlığını bir hayır kurumuna bağışlar, ailesi ona ulaşamazsın diye tüm iletişim ağlarını yok eder ve doğa ile bütünleşen, kapitalizmin demir kafesinden uzak bir yaşama doğru adım atmak adına Alaska'ya taşınır.

Christopher'ın kız kardeşinin dış ses ve anlatıcı olarak yer aldığı ilgili yapımda, ilk olarak genç adamın bu kararı verme sürecine odaklanılmakta, çeşitli flashbacklerle hem Christopher'ın çocukluğu ve ailesine dair izler öğrenilmekte hem de Christopher'ı bu cesur karara yönlendiren nedenleri analiz edilebilmektedir. Bu noktada, Christopher ve kardeşi oldukça sevgisiz bir ortamda büyümüşür. Babasının ve annesinin samimiyetsiz tavırları her iki kardeşi de mutsuzlaştırmıştır. Filmin ilerleyen aşamalarında Christopher otostop çekerek ve yürüyerek kademe kademe Alaska'ya ulaşmıştır. Ancak bu yolculuk esnasında birçok yeni insanla tanışmış ve bu durum onun özgürlük arayışını çok daha olgun bir hale dönüştürmüştür. Özellikle tanıştığı Hippie çift ve sonrasında çalıştığı buğday tarlasının sahibi

ve ekibi, ona hayata dair birçok şey kazandırmıştır. Filmin ikinci yarısında Christopher'ın ailesi ona ulaşmak için birçok yol denese de genç adama ulaşmak artık neredeyse imkânsıza yakındır. Kendini tamamen doğanın özgür ama bir o kadar zorlu dünyasına bırakan Christopher, bu aşamada birçok güçlülükle karşılaşacaktır.

Alaska'nın soğuk ve zorlu ikliminin yanı sıra barınma ve gıda temini gibi konular, cebinde beş parası olmayan ve etrafında tamamen yaban hayatı olan Christopher için tam bir hayatta kalma mücadelesine dönüşecektir. Bu esnada genç adamın şansı yaver gider ve Alaska'nın büyük ormanları içerisinde terkedilmiş bir karavan bulur. Karavan onu hem soğuktan koruyacak hem de belirli ölçülerde kendisine dair yeni keşifler yapması noktasında ona bazı kapılar açacaktır. Bu süreçte Christopher sürekli kitap okumakta, ekonomik ve politik sistemi ve içindeki yozlaşmayı çok daha derinden keşfetmektedir. Bu noktada yabani hayvanları avlayarak ve bitkileri yiyerek hayata tutunan Christopher'ın yanında getirdiği konserve gıdalar her geçen gün tükenmektedir. Christopher, son çare olarak elindeki botanik kitaplarından destek alarak yabani mantarlar ve bitkilerle karnını doyurmaya çalışacaktır. Ne yazık ki Alaska'nın vahşi hayatı genç adama büyük bir tuzak kurmuştur. Christopher yanlışlıkla zehirli bir bitki yemiştir. Vücuduna giren zehir ve Alaska'nın soğuk havası Christopher'ın hayata bağlanma umutlarını hızla tüketir ve genç adam yaşadığı karavanda hayata veda eder ve film son bulur.

Into the Wild (2007) yarattığı atmosfer, karakter gelişimi ve filmde ele alınan temalar hesaba katıldığında, birçok açıdan Aşkincılık yaklaşımından beslenmiş bir yapımdır. Bu noktada ilgili filmdeki bazı temaların altının çizilmesi bu birlikteliği çok daha somut şekilde kavranabilir hale getirecektir.

Bireysellik, Özguven ve Özgürlük Arayışı: Amerikan Transandantalizmi, bireyi ve özgürlüğü önceleyen yapısı ile bilinen bir düşünce yaklaşımına sahiptir. Bu bağlamda, *Into the Wild*, (2007) filminin en belirgin temalarından biri bireysellik olarak ifade edilebilir. Amerika'nın materyalist sisteminde kapana kısınmış genç bir adamın kendini keşfetme, birey olarak kendini bulma mücadelesi, belki de bu filmin en belirgin meselelerinden biri olarak gösterilebilir. Bu noktada Christopher, üniversiteyi bitirir bitirmez ailesinin ona sunduğu maddi imkânları elinin tersiyle itmiş, kendi iç sesini dinlemiş, ülke dinamiklerinin herkesi tektipleştirdiği yaklaşımları reddetmiş ve Alaska'ya giderek kendi failliğini bulmanın yollarını aramıştır. Christopher bunu yaparken, arabasını satmış, elindeki tüm parayı bir hayır kurumuna bağışlamış ve modern toplumun kişiye dayattığı birçok rutini reddetmiştir. Bu perspektiften bakıldığında, Chris'in bu yaklaşımı büyük bir meydan okuma olarak da yorumlanabilir. Bir başka deyişle, Christopher tamamen kendi yeteneklerine güvenerek ve kendini gelişime adayarak büyük bir özgüvene sahip olduğunu ortaya koymuştur. Filmin Türkçe ismi de *Özgürlük Yolu* olarak çevirilmiştir. Bu çeviri de hem filmin konusuna uyumlu hem de Aşkincılık yaklaşımının temel ilkelerine uyumlu bir film çevirisi olarak nitelendirilebilir.

Filmdeki Amerikan Transandantalizmi'ne dair izler salt bu temalardan ibaret değildir. Chris'in Emerson ve Thoreau'nun kitaplarını sürekli olarak okuduğu, özellikle bu isimlerin şiirlerinden ve öğretilerinden etkilendiği, dolayısıyla genç adamın kendine dair kurduğu bu izole, yalnız ama bir o kadar cesur ve kendine dair evreninin ilham kaynaklarının Aşkincılık yaklaşımının kurucuları olarak bilinen Ralph Waldo Emerson ve Henry David Thoreau olduğu film boyunca gözlemlenebilmektedir.

Doğa'ya Övgü: Amerikan Transandantalizmi, kişinin doğayla barışık bir yaşam sürerek kendi iç evrenini anlayabileceği, böylelikle hayatın da gerçek anlamını çözebileceği argümanı üzerine kuruludur (Marone, 2024: 8). Bu noktada, *Into The Wild* (2007) filminde Christopher kendini tamamen doğal yaşamın akışına bırakmış, neredeyse dünyevi olarak kabul gören birçok şeyden vazgeçmiş ve kendini keşif

Yolculuğunda, doğanın imkânlarına sınırsız bir güven duymuştur. Bu noktada, Chris, doğayı gerçekliğin yegâne kaynağı olarak görmektedir. Bu çerçevede, doğa ve Tanrı ilahı iki kavram olarak filmin tam merkezinde konumlandırılmıştır. Dolayısıyla Chris'in yaban hayatının ortasında oluşturduğu hayatta kalma mücadelesi, temelde onun Tanrı'ya ulaşma yolu olarak da yorumlanmaya uygun görünmektedir. Chris, doğanın ona sunduğu imkânlar ve imkânsızlıklar aracılığıyla hayatın anlamını çözmeye uğraşmıştır. Bu mücadele doğal hayatın içinde hayatta kalma çabasından ötede bir düşüncenin sonucudur. Christopher, hayatın ona sunduklarını, Alaska'daki vahşi ve zor yaşam koşullarının etkisiyle çok daha iyi anlamış, doğal yaşamın bireyin özüne dönmesine gerçek anlamda alan açtığını keşfetmiştir. Dolayısıyla, *Into The Wild* (2007) gerek sinematografik yaklaşımı ile gerekse de doğayı pürüzsüz ve olabildiğince güçlü ve özgür şekilde ele almasıyla hem Amerikan Transandantalizmi'ne yönelik net göndermelerde bulunmakta hem de bu yaklaşımın izlerini güçlü bir şekilde kutsamaktadır.

Sistem Eleştirisi: Amerikan Transandantalizmi temelde muhalif bir yaklaşım olarak birçok edebiyat eserinde kendine yer edinmiştir. Özellikle Henry David Thoreau'nun *Civil Disobedience* (Sivil İtaatsızlık) isimli eseri, Aşkıcılık yaklaşımının politik bir temele oturmasını ve sistem eleştirisini çok daha somut bir şekilde gerçekleştirmesini mümkün kılmıştır (Aygün, 2022). Bu filmde de Chris, oldukça muhalif bir yaklaşım benimsemiş ve birçok açıdan Amerikan Transandantalizmi'nin ilkelerine uygun bir tavırla sistem eleştirisini gerçekleştirmiştir. Örneğin Amerikan Kültürünün tüketim odaklı, konformist yapısını tamamen reddeden, kendini toplumdaki soyutlayan, aile ve gelenekleri ikinci plana atan Chris, bu eylemlerinde şiddetle ya da zor kullanma gibi eylemlerden olabildiğince uzak durmuştur. Chris'in bu muhalif ancak özgün duruşu Amerikan Transandantalizmi ile doğrudan örtüşmektedir. Toplumsal normları ve maddiyatı reddeden, anlamı doğada aramaya karar veren Christopher, temelde zenginliği mutluluğun önüne koyan mevcut sistemin eleştirisini yapmaktadır. Alaska'nın vahşi doğasına yaptığı yolculuk, onun için doğanın insan eli değmemiş bir sığınak olduğunu ve toplumun bozucu etkisinden kaçış yolu sunduğunu gösterir. Bu da dolaylı bir sistem eleştirisi olarak yorumlanmaya açık bir eylemdir. Özetle, *Into the Wild* (2007), birçok teması itibarıyla Amerikan Transandantalizmin'den doğrudan beslenmiş bir yapımlar olarak sinema evreninde kendine güçlü bir yer edinmiştir.

Wild (2014) Filminin Amerikan Transandantalizmi Çerçevesinde Analizi

Görsel 2: *Wild* (2014) Film Afişi (http://www.impawards.com/2014/wild_ver2.html)

Yönetmen: Jean-Marc Vallee

Oyunuclar: Reese Witherspoon, Gaby Hoffman, Laura Dern

Tür: Biyografi/Dram

Filmin Özeti: *Wild* (2014), Cherly Strayed'in *Wild: From lost to Found on the Pacific Crest Trail* kitabından uyarlanan, bir kadının varoluş hikâyesine odaklanan oldukça özgün bir yapım olarak nitelendirilebilir. İlgili film, Strayed'in (Reese Witherspoon) annesini kaybetmesi, ardından bu büyük acıyı aşmak için uyuşturucu bağımlısı olması ve eşini defalarca aldatması üzerine kurgulanan bir filmidir. Strayed, tüm bu yaşadığı büyük travmaları aşmak adına bir gün büyük bir karar verir. Strayed, Amerikan'ın en zorlu parkurlarından biri olarak bilinen yaklaşık 1700 km uzunluğundaki Pacific Crest Trail isimli rotayı, tek başına yürüyecektir. Film, sürekli olarak flashbacklerle ilerlemekte, Strayed'i bu yürüyüş kararına iten süreçleri özetleyen kesitlerle izleyiciye bilgi vermektedir. Strayed, annesinin (Laura Dern) rahatsızlığı öncesi, annesiyle çatışmalı bir ilişki kurmuştur. Annesi, çocukluğundan itibaren Strayed'e hep destek olsa da Strayed filmdeki çoğu flashbackde annesini küçümsemektedir. Keza Strayed ve kardeşi de çok sağlıklı bir ilişkiye sahip değildir. Strayed'in eşi ise genç kadına oldukça bağlı, sadık biridir. Fakat Strayed'in annesinin kaybindan sonra tamamen kontrolü kaybetmesi ile ikilinin ilişkisi büyük yara almıştır. Strayed, eşini birçok kez aldatmıştır ve bunun üzerine çift, Strayed parkur yürüyüşüne çıkmadan önce boşanmıştır. Strayed, uyuşturucu bağımlılığının da etkisiyle tanımadığı bir adamdan hamile kalmıştır. Artık Strayed ne yapacağını bilemediği bu süreçte, birdenbire bir büfede gördüğü bir dergiden ilham alır ve ülkenin en zorlu yürüyüş yollarından birinde kendini keşfetme ve geçmişini unutmaya adına bir maceraya atılır.

Yürüşü esnasında sürekli otostop çeken, farklı parkur ve rotalardan ilerleyen genç kadın, bir yandan doğanın acımasız yüzüyle karşı karşıya gelirken öte yandan ise bu bireysel yolculuk kendini, hatalarını, acılarını tekrar anlama, yorumlama ve değerlendirme fırsatı sunmuştur. Strayed bu yürüyüş sürecinde, geceleri çadırda kalmakta, gündüzleri ise belirli rotalarda mola vermektedir. Bu mola süreçlerinde kendi gibi bu yürüyüş macerasına atılan insanlarla tanışan Strayed, ne denli büyük bir işe kalkıştığını zamanla daha iyi kavrayacaktır. Yolculukta yürümekten ayakları parçalanan, uzun süre susuz kalan, açlıktan dönem dönem bayılma aşamasına gelen Strayed, tüm bu zorlukları teker teker aşmayı başarmıştır. Filmde, bu süreci başarı ile tamamlamasına olanak sağlayan karakterler de Strayed'in olgunlaşma sürecine dolaylı da olsa katkıda bulunmaktadır.

Öte yandan genç kadın boşandığı eşine, kaybettiği annesine ve uzun zamandır görmediği kardeşine duyduğu özlemi, bu büyük meydan okuma aracılığıyla, ruhunu doğaya dönerek gidermektedir. Filmin finalinde Strayed birçok dağcının cesaret edemedi parkurları tamamlamış ve doğayla bütünleşmiş bir birey olarak filmin içerisine eklemlenmiştir. Strayed, Pasifik Parkuru'nu tamamlarken sadece bir rotayı tamamlamamış, aynı zamanda eskide kalan acıların üzerine güçlü bir sünger çekmiş, geçmişinin travmatik tortularını ardında bırakmış ve yeni bir hayata, kendini tekrar keşfederek adım atmıştır. Dolayısıyla filmin finali de bu derin ve katmanlı yolcuğun Strayed için ne denli güçlü bir anlam ifade ettiğini vurgulayarak tamamlanmaktadır.

Wild (2014) yüzünü doğaya dönmesi, bireyin kendi kimliğini keşfetme mücadelesine odaklanması, genç bir kadının vahşi yaşam şartlarında tek başına hayatta kalabilme çabasına değinmesi ile birçok açıdan Aşkincılık kavramının özelliklerini barındıran bir yapım olarak ifade edilebilir.

Bireysellik, Özgüven ve Özgürlük Arayışı: *Wild* (2014) konusu itibarıyla bir bireyin dönüşüm öyküsüne odaklanmakta ve bu yönüyle Strayed'in annesinin kaybı sonrası yaşadığı büyük çöküşü nasıl bertaraf

ettiğini ortaya koymaktadır. Genç kadın annesinin vefatı sonrası tamamen dağılmış hem kendini hem de evliliğini paramparça hale getirmiş ve kendine dair değerleri bir kenara iterek öz kimliğinden bir hayli uzaklaşmıştır. Ancak sonrasında bir magazinde gördüğü yürüyüş fikri, *Strayed*'in hayatını tamamen değiştirecek bir sürecin ilk adımları olmuştur. Bu noktada, yürümek, Amerikan Transandantalizmi açısından da önemli bir eylemdir. Henry David Thoreau'nun 1851 yılında yayınladığı *The Walking* isimli eser yürümeyi salt bir spor ya da aksiyon olmaktan çıkarmakta ve doğada yürümenin kişinin kendini keşif yolunda geliştireceğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda, *Strayed*'in Pasifik Parkurunda gerçekleştirdiği yürüme süreci, genç kadının kendi olabilme ve özüne dönebilme noktasındaki en değerli adımı olarak vurgulanabilir. Ayrıca *Strayed*'in birçok erkeğin yola koyulmaya cesaret dahi edemediği bu parkuru, sonuna kadar tamamlama çabası da onun kendi değerlerine ve özüne güveninden ileri gelmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, *Strayed* geçmişin karanlık tutsaklığından kurtulmanın yolunu bu yürüme eylemiyle aşmayı başarmaktadır. Bir başka deyişle, *Strayed*'in özgürlük mücadelesine bu yürüyüş eşlik etmekte ve *Strayed* bir birey olarak sınırlarını aşmayı doğayla özdeş bu mücadele aracılığıyla kazanmaktadır.

Doğa'ya Övgü: *Wild* (2014), büyük bir bölümü *Strayed*'in doğu yürüyüşünü kendine konu edinen bir yapıp olarak nitelendirilmeye uygun bir yapıdır. *Strayed*'in bu yürüyüş sürecinde doğanın sert koşulları filmin birçok sahneseinde yer almaktadır. Kimi zaman iklim şartları, kimi zaman yaban hayvanları, kimi zaman ise susuzluk ya da gıda temininde yaşadığı sorunlar, *Strayed*'in doğal hayata dair karşılaştığı zorluklardan sadece birkaçı olarak filmde kendine yer edinmektedir. Ancak tüm bu olumsuz gibi görünen etmenlere karşı, *Wild* (2014) filmi doğayı ve doğal hayatı adeta kutsamakta ve bireyin kendi değerlerine ulaşma, kendini bulma ve fail olma çabasının aracı olarak betimlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bu yaklaşım doğrudan Amerikan Transandantalizmi'nin de genel ilkelerinden biri olarak ifade edilebilir. Bir diğer deyişle, *Strayed*'in doğayla kurduğu bağ, transandantalizmin doğanın insanı iyileştirme ve benlik hakkında derin gerçekleri ortaya çıkarma gücüne olan inancını yansıtır. Doğa, bu bağlamda, bireyleri kısıtlayan modern hayatın maddiyatından ve kurallarından uzak bir kişisel düşünme ve yenilenme sığınağı haline gelir; bu da transandantalizmin toplumsal sistem eleştirisiyle uyumludur. Dolayısıyla *Wild* (2014), Amerikan Kültürünün geleneklerini Amerikan Transandantalizmi ile bağdaştıran noktada da doğayı önceleyen bir film olarak nitelendirilebilir.

Sistem Eleştirisi ve Feminizm: *Wild* (2014), *Strayed*'in geçmişte yaptığı hataları kendi iç dünyasına dönerek telafi etme mücadelesine odaklanmaktadır. Öte yandan, ilgili film *Strayed*'in depresyon dönemlerinde kendine ve evliliğine yönelik hataları da merkeze almaktadır. Film, kadın özgürlüğünü ve kadının bir birey olarak neler başarabileceğini ortaya koyması ile oldukça feminist bir yaklaşıma sahiptir. Ataerkil sistemin kadına dayattığı birçok klişe imajı, *Strayed* kendine olan inancı ve mücadelesi ile tek başına aşmıştır. Bu süreçte *Strayed* her ne kadar dönem dönem eski eşine özlem duysa da zaman içerisinde kendi sevgilerini kullanmış ve bir kadın olarak fail olabilmeyi başarmıştır. Kısaca genç kadının yolculuğu hem toplumun hem de kendisinin kadınlara dayattığı sınırlamalara karşı bir meydan okuma olarak görülebilir. *Strayed* fiziksel olarak zorlayıcı ve geleneksel olarak erkeklere özgü kabul edilen bir yolculuğa çıkarak, kendi iradesini, bedenini ve kimliğini geri kazanmış ve kendini adeta yeniden keşfetmiştir. Film aynı zamanda kendi içerisinde bir sistem eleştirisi de barındırmaktadır. Genç kadının, eskiye dair ne varsa herşeyi reddederek yola koyulması, temelde Amerikan Kültürüne dair geleneklere yönelik bir karşı koyuş, bir muhalif tavır olarak da yorumlanabilir. Kısaca, *Wild* (2014) *Strayed* isimli bir genç kadının geçmişin zincirlerinden kurtulma hikâyesine odaklanmakta ve bu süreçte doğal hayatın ve doğanın ona sunduğu ilahi gücü nasıl doğru yorumladığını ele almasıyla belirgin ölçüde Amerikan Transandantalizmi'nin temalarıyla örtüşmektedir.

Nomadland* (2020) Filminin Amerikan Transandantalizmi Çerçevesinde Analizi*Görsel 3:** *Nomadland* (2020) Film Afışı (<https://www.posterscine.com/nomadland.html>)

Yönetmen: Chloé Zhao

Oyuncular: Frances McDormand, David Strathairn, Gay DeForest, Patricia Grier

Tür: Dram

Filmin Özeti: *Nomadland* (2020) Fern (Frances McDormand) isimli 60'larında bir kadının eşinin vefatı ve çalıştığı iş yerinin iflas etmesi sonucu hayatındaki büyük değişimi kendine esas alan, bazı açılardan belgesel sinemaya yakın duran yapıyla birçok ödül almış, çok katmanlı bir film olarak nitelendirilebilir. Fern, Nevada kırsalında yaşamaktadır ancak çalıştığı şirket tamamen batınca Fern için yeni bir dönem başlar. Fern eski bir minibüsü karavana çevirir ve modern bir göçebe hayatı yaşamaya başlar. Kaybettiği eşine derin bir aşkla bağlı olan Fern, vefat eden kocasının kıyafetlerini giyer, nereye giderse gitsin alyansını çıkarmaz ve geleneksel açıdan ona değerli gelen her eşyasını karavanıyla beraber taşır. Fern, maddi açıdan kendini idame ettirebilmek için gittiği her yerde iş aramaktadır ancak yaşı nedeniyle genelde çok iyi işler bulamamaktadır. Bu nedenle ya temizlikçilik yapmakta ya bulaşıkçılık yapmakta ya da bir fast-food restaurantında hamburger tezgâhında çalışmaktadır. Sürekli olarak seyahat halinde olan Fern, bu süreçte kendi gibi göçebe hayat süren insanlarla tanışır ve onlarla güçlü bir dostluk kurmaya başlar. Fern, karavanını park ettiği yerde tanıştığı diğer göçebe insanların felsefesini öğrendikten sonra, göçebe yaşamı çok daha fazla içselleştirmiştir. Fern'e göre, sürdürdüğü hayat bir özgürlük alanıdır. Kendini evsiz ya da yuvasız olarak tanımlamayan Fern için, karavanı hem onun evdir hem de yuvasıdır. Geçmişe dair anılarını bu karavanda muhafaza eden yaşlı kadın, yolculukları esnasında geçmiş yaşamından dostlarıyla karşılaşır. O kişilerin ona acır şekilde yaklaşımlarına aldırmayan Fern, göçebe hayatın tüm zorluklarına karşın kendi ruhuna dair yeni bir keşfe çoktan çıkmıştır.

Fern'in bu yolculuk esnasında karşılaştığı çoğu göçmen, gerçek hayatta da göçebe olarak yaşamlarını sürdüren insanlardır. Bu nedenle film oldukça gerçekçi bir perspektif ortaya koymaktadır. Fern, bu süreçte yakın arkadaşlıklar kurar. Önce temizlik yaptığı parkta yakın bir kadın arkadaş edinen Fern,

sonrasında ise dokuz ay ömrü kalan kanserli bir başka kadınla güçlü bir bağ kurar. Hemen ardından ise Dave isimli bir başka göçebe ile tanışır. Fern, daha önce de ifade edildiği gibi, kaybettiği eşine hala çok bağlıdır. Ancak Dave'in ona gösterdiği ilgi, Fern'in kafasını bir hayli karıştırır. Fern ve Dave iki yakın arkadaş olur. Bu esnada Fern'in karavanı bozulur ve mecburen bir süreliğine kız kardeşine sığınır. Dave ise dede olmuştur ve göçebe yaşama ara verip oğlunun evine taşınır. Bu bölüm filmin belki de kilit noktası olarak ifade edilebilir. Dave, Fern'in de kendisiyle gelip göçebe yaşama son vermesini ve onunla beraber yaşamasını ister. Keza Fern'in kız kardeşi de benzer bir talepte bulunmuştur. Ancak Fern tüm bu teklifleri reddeder ve özgür ve bireysel yaşamına yani göçebe hayatına geri döner ve Amerika'nın batısına doğru ilerleyerek göçmen ruhunu çok daha ileriye taşır. Bu noktada, ilgili yapım, Fern'in kendini doğaya bıraktığı, özgür yaşamına devam ettiği görsellerle son bulur. 2009'da Amerika'da başlayan büyük ekonomik krizin ülkede birçok insanı etkilediğini anlatan *Nomadland*, hem modern kapitalist sistemin yarattığı bu büyük buhranı ele almakta hem de Amerikan Rüyası mitine dair olumsuz göndermelerıyla güçlü bir sistem eleştirisi gerçekleştirmektedir.

Nomadland (2020), Fern'in hayat mücadelesini ele alış şekliyle birçok açıdan Amerikan Transandantalizmi'ne uygun temalar ve meseleler barındırmaktadır.

Bireysellik, Özgüven ve Özgürlük Arayışı: *Nomadland* (2020) gerek konusu gerek de karakter gelişimi açısından incelendiğinde, Fern karakterinin dönüşümünü ele alması noktasında birçok açıdan Amerikan Transandantalizmi'ne dair atıflar barındırmaktadır. Öncelikle eşinin kaybı sonrası hayatta yapayalnız kalan Fern, kendi değerlerine sıkı sıkıya bağlı bir hayat sürmeyi tercih ederek bireysellik çabasını sürdürmeyi başarmıştır. Bu süreçte karavanına atlayıp dönem dönem çalışarak hayatını idame ettiren Fern, bu süreçte ona teklif edilen maddi yardımları hiçbir şekilde kabul etmemiş ve özgürlük ve bireysellik çabasını filmin her anında izleyiciye hissettirmiştir. Bu noktada, Fern 60'lı yaşlarına yaklaşmış bir kadın için toplumsal anlamda sıra dışı bir şey gerçekleştirmenin mücadelesini vermektedir. Göçebe hayat, yalnız bir yaşam ve olabildiğince kişisel bir evren yaratarak günlerini geçiren Fern, eşinin kaybı sonrası tamamen sezgilerine dayanarak kendine dair bir dünya kurmuş, birçok toplumsal klişeyi yerle yeksan etmiş ve kendi bildiği yolda emin adımlarla ilerlemiştir. Bu noktada, Fern için bu özgürlüğü giden bir yol, bir yürüyüş, bir muhalif mücadeledir. Fern, kendi hayatını kendi terimleriyle tanımlamakta, yalnızlığı, geleneksel bir hayata uyum sağlama baskılarına tercih etmektedir. Zenginliği, istikrarı ve maddiyatı önceleyen toplumsal sistemlere direnen bu özelliği ile Fern, transandantalist eleştirinin, ekonomik başarıdan çok kişisel tatminin önemini vurgulayan yansımasına yönelik bir katalizördür. Amerikan Transandantalizmi'nin yaklaşımları ile doğrudan örtüşen bu ilkeler, *Nomadland*'in (2020) birçok açıdan Aşkıncılık'dan beslendiğini ortaya koymaktadır.

Doğa'ya Övgü: Aşkıncılık kavramı içerisinde doğa, doğal yaşam, bireyin doğa ile barışık bir hayat sürerek kendini keşfetmesi ve ilahi ruhla bütünleşmesi birçok kez vurgulanan kavramlar olarak ifade edilebilir (Versluis, 1993). Bu film özelinde de Amerika'nın doğal hayatı, neredeyse her yönüyle film atmosferinde kendine bir hayli ayrıntılı şekilde yer edinmektedir. Nevada'nın soğuk, çetin, karlı atmosferi, yağmurlu ya da aşırı sıcak Amerika günleri, filmin adeta merkezinde konumlandırılmaktadır. Bu tasvirlerde ise doğal hayat, Fern'in kendini tekrar keşfetmesini ve kendine dair bir felsefe geliştirebilmesini mümkün kılmaktadır. Doğal hayat, doğanın bireye sundukları film içerisinde birçok kez geniş şekilde ele alınmaktadır. Doğa, insanlığın hizmetine sunulmuş, insanı salt geliştiren bir yol olarak filmde tasvir edilmemiş, doğa ile bütünleşik yaşamının birçok zorluğu da filmde güçlü şekilde betimlenmiştir. Bu durum, kişinin doğal hayata eklemlenmesi durumunda, kendini sürekli geliştirmek ve mücadele etmek zorunda oluşuna dair bazı kodlar barındırmaktadır. Bu yönüyle düşünüldüğünde, *Nomadland* (2022) doğa ve doğaya dair olana dair hem gerçekçi bir yaklaşım barındırmakta hem de Fern üzerinden doğal

hayatı güçlü bir şekilde vurgulayarak böyle bir tercihin bireyin kendi fail olma çabasına hangi açılardan katkı sunabileceğini ortaya koymaktadır.

Sistem Eleştirisi ve Feminizm: İlgili yapım, 2009 yılında Amerika'yı ciddi ölçüde sarsan ekonomik krizin bireyler üzerindeki etkisini oldukça realist bir pencereden ele alan bir film olarak ifade edilebilir. Bu noktada, Amerikan Rüyası'nın çöküşü, materyalizm eleştirisi ve dolaylı da olsa sistemden kaçış ve sivil itaatsizlik kavramları bu filmdeki en güçlü muhalif noktalar olarak vurgulanabilir. Fern'in Nevada'da çalıştığı fabrikanın iflası, ardından bu ekonomik çöküşün Fern'in hayatını köklü şekilde değiştirmesi ve yaşlı kadının hayatındaki büyük zorluklar, temelde Amerikan Rüyası'nın giderek bir mitten öteye gidemediği gerçeğini hatırlatmaktadır. Buna ek olarak, Fern'in konformizm çerçevesinde bireylere öğretilen ev ve yuva yaklaşımlarını reddetmesi ve kendine dair bir yuva oluşturması, net şekilde politik bir eleştiri barındırmaktadır. Fern, toplumun ona dayattığı ev kavramını kendince yapı bozuma uğratmış ve göçebe yaşamı benimseyerek kendi faillğine adım atmıştır. Bu noktada, *Nomadland* (2020), materyalist ve konformist sistemi Fern karakteri üzerinden ele alarak net şekilde eleştirmektedir. Bu yönüyle, bu filmin Amerikan Transandantalizmi'nin temel prensipleri ile doğrudan örtüşüğünü iddia etmek yanlış olmayacaktır. Buna ek olarak, filmde oldukça net bir feminist bağlamın varlığından da söz etmek mümkün görünmektedir. Fern'in yaşlı bir kadın olarak, hayata ve sisteme karşı net ve güçlü duruşu, Dave ile yeni bir hayat kurup tekrar aile olma ihtimalini reddetmesi, kendi ayakları üzerinde yalnız ama güçlü bir kadın olarak ruhunu doğaya dönmesi, bu noktada en belirgin feminist bağlam olarak gösterilebilir. Sonuç olarak, *Nomadland* (2020) ele aldığı konular itibarıyla birçok açıdan Aşkincılık çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün olan bir yapım olarak ifade edilebilir.

Sonuç

Sinema birçok farklı felsefi yaklaşımı ve sanatı kendi potasında eriterek kendi diliyle birleştiren, bunu gerçekleştirirken ise görsel ve anlatımsal bir zenginliği esas alan bir sanattır. Öte yandan sinema sanatı eleştirel bir dile de sahip, toplumsal ve kültürel çıkmazları öne çıkarmayı önemseyen, katmanlı bir yapıya da sahiptir. Sinemanın bu çok yönlü halinin en önemli nedenlerinden biri, düşüncüyü esas alan ve izleyiciyi içine katan bir yaklaşıma sahip olmasından ileri gelmektedir. Dolayısıyla sinema bu yönüyle herhangi bir eğlence aracı olmaktan çıkarak muhalif bir tavır geliştirmektedir. Bu aşamada ise bazı felsefi sistemlerin sinemaya ilham verdiğini ileri sürmek mümkündür. Örneğin Amerikan Transandantalizmi, sinema, birey ve doğa üçgeni arasında kurulan güçlü bağın ve Hollywood özelinde bazı yapımlarda görülmesi mümkün olan politik ve muhalif tavrın en önemli ilham kaynaklarından biri olarak gösterilebilir.

Amerikan Transandantalizmi, bir edebiyat ve felsefe akımı olarak başlamış hem Amerika'yı etkilemiş hem de diğer coğrafyalardan etkilenmiş çok yönlü hibrit bir tavidir. İnsanı ve doğayı merkeze koyan, bunu yaparken bireyi Tanrı'nın bir parçası olarak konumlandıran dolayısıyla kutsayan Aşkincılık, günümüzde de hala etkilerini sürdürmeyi devam ettirmektedir. Bu noktada sinema ve edebiyat birlikteliği ve bu ikilinin güçlü etkileşimi esas alındığında, bu yaklaşımın beyaz perdede de kendine belirgin şekilde yer edinmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışma özelinde, bu etkileşimin 2000 sonrası Amerikan Sineması çerçevesinde ne gibi bir karşılığı olduğu anlaşılmalı ve bu doğrultuda *Into The Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) isimli yapımlar bilinçli olarak belirlenerek Aşkincılık yaklaşımının temel esasları doğrultusunda tematik incelemeye tabi tutulmuştur. Dolayısıyla her üç filmin içerisinde de ortak yönler olduğunu iddia etmek mümkündür.

Her üç film de bireyin kendi içsel yolculuğunu ve özgürlük mücadelesini ele almakta ve bu hususta

kişilerin sezgilerine ve öz kimliklerine güvenmelerinin önemini vurgulamaktadır. Bu aşamada *Into The Wild* (2007), *Wild* (2014) ve *Nomadland* (2020) filmlerindeki Christopher, Strayed ve Fern karakterleri farklı amaçlar için yola koyulsalar da temel amaçları kendilerine dair olanı keşfetmektir. Christopher bunu gerçekteştirirken kendini tamamen insanlar soyutlarken, Strayed ve Fern ise farklı insanlardan öğrendiklerini de kendilerine esas alarak sağlamıştır. Ayrıca her üç yapım için de doğa kutsaldır ve doğa ile insanın bütünleşmesi kişinin kendi içsel yolculuğunun gerçekteştirebilmesi adına elzemdir. Bu bağlamda, Amerikan Transandantalizmi ve doğa ilişkisi hesaba katıldığında, ismi geçen filmler, doğrudan doğal hayatı ve doğanın insanlığa sunduğu hemen herşeyi kutsamaktadır. İsmi geçen filmlerin doğrudan doğayı, doğanın zorlu koşullarını ele alması ve filmlerdeki ana karakterlerin doğa ile organik bir etkileşim içerisinde konumlandırılmaları bu durumu pekiştirmektedir. Özellikle Christopher ve Strayed'in doğal yaşamın inceliklerini anlama mücadelesi oldukça ilgi çekici görünmektedir. Son olarak, her üç yapım da birçok açıdan Amerikan Kültürü içerisinde yer alan birçok kavrama yönelik eleştirel bir tutum içerisindedir. *Into The Wild*, doğrudan konformist sistemi ve Amerikan kapitalizmini kendine esas alıp bu sistemleri güçlü bir dille eleştirmektedir. Bu aşamada Christopher meta fetişizmini eleştiren bir kimlik olarak ilgili yapımın merkezinde kendine yer edinmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında *Into The Wild*, Amerikan Kültürüne dair birçok dinamiği özetleyen ve bunu yaparken de eleştirel bir bağlam ortaya koyan yapısıyla gerçekte anlamda nev-i şahsına münhasır bir yapım olarak ifade edilebilir. *Wild* ve *Nomadland* de benzer şekilde muhalif bir tavır içerisinde kişilere dayatılan rolleri reddeden yapımlar olarak belirtilebilir. Strayed ve Fern'in tüm klişe toplumsal dayatmalara karşı gelmeleri ve Amerikan Kültürü çerçevesinde kadına dayatılan rolleri kendi görüşleri çerçevesinde reddetmeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu bağlamda, bu iki yapım feminist duruşları ve kadını güçlü ve özgür bir temele oturtan tasvirleriyle Amerikan Transandantalizmi'ne uygun betimlemeler barındırmaktadır. Sonuç olarak, Aşkıncılık bu çalışmanın ele aldığı örneklemler özelinde film iklimine doğrudan yansımış ve Amerikan Sineması ve Amerikan Aşkıncılığı aynı paydada buluşabilmiştir.

Kaynakça

- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aygün, İ. B. (2002). *Henry David Thoreau'nun Görüşleri Çerçevesinde Sivil İtaatsizlik*. (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Bilim Dalı.
- Barlas, G. Ö. (2019). *Hakikat'in Seyrinde Aşkın İmler: Mevlâna ve Ralph Waldo Emerson*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü, Mevlâna ve Mevlevilik Araştırmaları Anabilim Dalı.
- Claudon, F. (2006). *Romantizm Sanat Ansiklopedisi*. (Çev. Ö. İnce, İ. Usmanbaş). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Clemente, J. S. (2018). *Glimpses of Other Worlds: Emersonian Transcendentalism in the Cinema of Terrence Malick*. (Yüksek Lisans Tezi). Universitat De Valencia.
- Emerson, R. W. (2014). Doğa. (Çev. B. Tosun). İstanbul: Kafekültür Yayıncılık.
- Erkek, F. (2022). Henry David Thoreau'nun Sade Yaşam Felsefesi. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi* (10), 53-65.
- Giroux, V. ve Larue, R. (2009). *Veganizm*. (Çev. Z. Hazal Louze). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Gök, K. (2017). Romantizm ve Romantizm Akımının Fotoğraf Sanatına Etkisi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 41-72.
- Göktepe, M. (2020). Romantizm Sanat Akımı ve Sanatçıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Arts*, 3(1), 45-66. <https://doi.org/10.31566/arts.3.005>
- Hodder, A. (2012). Asian Influences', içinde Sandra Harbert Petrulionis, Laura Dassow Walls, and Joel Myerson (eds), *The Oxford Handbook of Transcendentalism*, *Oxford Handbooks* <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195331035.013.0003>.
- Işıksal, A. (2021). Romantizm Türleri ve Ülkelere Göre Ayrımı. *Akademik Sanat* (13), 14-23.
- Kaçmaz, E. (2023). In Search of Inner Self: Yunus Emre's Mysticism and Emerson's Transcendentalism. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları* (28), 508-523. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1379908>
- Kaçmaz, E. (2024). Restful Souls: The Representative Men (Yunus Emre and Ralph Waldo Emerson). *Söylem Filoloji Dergisi*, 9(1), 158-171. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1439343>
- Kalay, F. (2022). *Bir Filozof Olarak Ralph Waldo Emerson*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Felsefe Anabilim Dalı.
- Kerns, J. D. (2009). *Shaping an Idea without Hands: Bronson Alcott's Educational Theory Brought to Life in Little Women*. (Yüksek Lisans Tezi). Iowa State University.
- Küçükşayacıgil A, Küçükşen K. (2021). Tanzimattan Günümüze Türk Edebiyatında Toplumsal Cinsiyet Yansımaları ve Kadının Konumu. *Edebî Eleştiri Dergisi*, 5 (2), 371-386. <https://doi.org/10.31465/eeder.909338>
- Lewis, T. & Bicknell, K. (2011). The Asian Soul of Transcendentalism. *Education About Asia*, 16(2): 12-19.
- Mahmoudi, H. & Yahi, A. (2017). *The Impact of Emerson's Transcendentalism on Modern America*. (Yüksek Lisans Tezi). Tlemcen Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Cezayir.
- Manzari, A. (2012). Nature in American Transcendentalism. *English Language and Literature Studies*, 2(3), 61-68. <http://dx.doi.org/10.5539/ells.v2n3p61>
- Margaret Fuller (19.05.2024). <https://www.britannica.com/biography/Margaret-Fuller> (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- Marone, A. N. (2024). American Transcendentalism: A Liberty Lesson and Individual Reforms. *American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR)*, 8(7), 7-14.

- Mengouich, M. (2024). Purity and the Self-Made Man in Emerson's Transcendentalist Philosophy. *ASJR*, 10, 48-57.
- Miller, J. P. (2005). Bronson Alcott: Pioneer in Spiritual Education. *International Journal of Children's Spirituality*, 15(2), 129-142.
- Myerson, Joel, (2000). *A Historical Guide To Ralph Waldo Emerson*. New York: Oxford University Press.
- Peckham, M. (1961). *Towards a Theory of Romanticism: Reconsideration*. Baltimore: John Hopkins University.
- Richardson R. (1986). *Henry Thoreau: A Life Of The Mind*. Berkeley: University of California Press.
- Richardson, R. (1990), *Ralph Waldo Emerson: Selected Essays, Lectures, And Poems*. New York: Bantam Books.
- Öztürk, S. (2018). *Sinema Felsefesine Giriş/ Film- Yapımı Felsese*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Schober, R. (2015). America as Network: Notions of Interconnectedness in American Transcendentalism and Pragmatism. *Amerikastudien / American Studies*, 60(1), 97-119.
- Schrader, P. (2018). *Transcendental Style in Film: Ozu, Bresson, Dreyer* (1st ed.). California: University of California Press.
- Selçuk, E. (2021). *Amerikan Mistik Akımı Transandantalizmin Teşekkülünde İrani Sufi Şairlerin Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Tasavvuf Bilim Dalı.
- Shakir, R. M. (2024). Transcendentalism in Contemporary American Political Thought. *Iraqi Academic Scientific Journals*, 77, 141-167.
- Thoreau, H.D. (2012). Sivil İtaatsizlik (Ş. Uçar, Çev.). H. David Thoreau & Mohandas K. Gandhi (Ed.), *Sivil itaatsizlik ve Pasif Direniş içinde*. Ankara: Vadi Yayınları
- Thoreau, H. D. (2019). *Yürümek*. (Çev. C. Kaya.). İstanbul: Zeplin Yayınları.
- Thoreau, H. D. (2020). *Walden Ormanda Yaşam*. (Çev. F. Kıyak.). İstanbul: Dorlion Yayınları.
- Transcendentalism (t.y). <https://www.britannica.com/event/Transcendentalism-American-movement> (Erişim Tarihi: 29.06.2024).
- Versluis, A. (1993). *Amerikan Aşkıncılık ve Asya Dinleri*. Oxford: Oxford University Press